

A Magyar Vörös-Kereszt Egylet szociális munkája

ELŐADTA LUKÁCS SAROLTA

Az a feladatom, hogy a Magyar Vörös-Kereszt Egylet szociális munkáját ismer-tessem. Mielőtt témámra rátérnék, legyen szabad magának a szociális munkának a meg-határozását felolvasnom. Ezt a meghatározást 42 nemzet kiküldöttje Parisban, a szociális munkások 1928. évi kongresszusán, mint a legjobbat fogadta el. „A szociális munka magába foglal minden olyan törekvést, amely a nyomorból fakadó emberi szenvedések enyhítésére irányul, – amely normális életfeltételek közé akarja visszavezetni a bajba-jutott egyéneket és családokat, – amely igyekszik megelőzni a társadalmi bajokat és betegségeket, enyhíteni és javítani a rossz szociális viszonyokat, emelni az elesettek életszínvonalát, – egyéni és kollektív szociális gondozással, törvényhozási úton, köz-igazgatási eszközökkel, a szociális kutatás és adatgyűjtés segítségével.

Ez a meghatározás minden ország szociális törekvéseire alkalmazható általános-sággal sorolja fel a szociális munka céljait és a megvalósításukra igénybevehető eszközöket.

Magyarországon a szociális munka népi és nemzeti jelentősége lassan, fokozatosan tudatosná kezd válni a közéletben. A magyar közvélemény a gyakorlati térhódítással párhuzamosan ismeri meg és fogadja el a hivatásos, szakszerűen képzett szociális munkás szerepét és feladatkörét. A Magyar Vörös-Kereszt Egylet, amely maga is tevékenyen hozzájárult a szociális munka gyakorlati kifejlesztéséhez és elismertetéséhez, saját törek-véseinek tudatosítása érdekében szükségét érezte annak, hogy a fenti általános meghatá-rozásnál konkrétan írja körül a szociális munka lényegét; meghatározása szerint: „A szociális munkának lényege a benső, személyes, egyéni kapcsolat felvétele azokkal, akik szociális támogatásra szorulnak. A szociális munka egyéniesített szociálpolitika; értelme, célja és erkölcsi indokoltsága ugyanaz, mint a szociálpolitikáé általában, csak más módszerekkel dolgozik: nem egész társadalmi rétegeket vesz védelmébe, hanem egyen-ként, egyénenként jelöli ki a szociális segítségre szorulókat; elsősorban azokat karolja fel, akik *társadalmi* helyzetüknél fogva nem esnek a szociálpolitikai védelem hatálya alá, *egyéni* helyzetüknél fogva azonban létfenntartásukat, vagy boldogulásukat a köz segítőközbelépése nélkül nem tudják biztosítani; másodsorban kiegészíti, teljessé teszi a szociális védelmet az egyéni életviszonyok messzemenő figyelembevételével azoknál, akik bár a szociálpolitikailag védett néprétegekhez tartoznak, de egyénileg az általános rendelkezéseken túlmenő támogatásra szorulnak.” A társadalombiztosítás pl. erőteljes szociál-politikai felkarolása a hatálya alá vont társadalmi rétegek érdekeinek; de nagyon sok esetben az egyéni és családi körülmények oly súlyosak, hogy a biztosítás szolgáltatásai elégtelenek és a szociális munkának a szociális biztosítás mellé állva, kiegészítő segítséget kell nyújtania.

pontjából fontos volt, mert 1922 körül a társadalmi akciók legnagyobb része a Vörös-Kereszten keresztül bonyolódott le.” Most következik az a rész, amiért tulajdonképpen itt idéznem kell a könyvből: „A Vörös-Kereszt munkájának a fővárosi hatósági nyílt szegénygondozó tevékenységébe való fokozott bekapcsolódása 1925 után a munkanélküliség és az inség emelkedésével nyert nagyobb jelentőséget. *Ezt a jelentőséget minden dicséretet megérdemlő munkájuk méltánylásánál sokkal jobban jellemzi az a körülmény, hogy az első rendszeres és pontos szegényügyi kataszter elkészítése és ezzel a hatósági szegénygondozás racionalizálására irányuló első kísérlet a Vörös-Kereszt nevéhez fűződik.* A Magyar Vörös-Kereszt Egylet 1927. évben megbízást kapott a népjóléti és munkaügyi minisztertől a fővárosi inségesek összeírására. Az Egylet a főváros kerületi eljárásaihoz beérkező segélykérések átvizsgálását 1927. szeptemberében kezdte meg és a környezet-tanulmányok felvételét a téli inség ideje alatt folytatva, 1928. április végén fejezte be. A kerületi eljárások ezen idő alatt a hozzájuk érkező segélykéréseket közvetlenül a Vörös-Kereszthez küldték, ahol a helyszíni vizsgálatot sürgősen lefolytatták és a kérvényeket a környezet-tanulmánnyal és a javaslattal együtt visszaküldték az eljáróságoknak.”

Itt csak azt teszem hozzá, hogy nemcsak a Vörös-Kereszthez, illetve az eljáróságokhoz beérkezett kérvényeket vettük tekintetbe, hanem az összes jóléti intézmények által segélyezett jegyzékét is elkértük és a környezet-tanulmányt ezeknél is lefolytattuk. Magától értetődően volt olyan név, amely négy-öt jegyzékben is szerepelt, mert az illető különböző egyesületeknél kért és kapott segélyt. Egy félév alatt 35.000 családlátogatást végeztünk el és a nyert adatokat statisztikailag is feldolgoztuk. A statisztikát beadtam a népjóléti minisztériumhoz, – mert akkor még volt népjóléti minisztériumunk, – beadtam a székesfőváros statisztikai hivatalához, az állami statisztikai hivatalhoz, de csak Schüler székesfővárosi alpolgármester közölte le belőle – említett könyvében – a főbb adatokat. A Vörös-Keresztnak nem volt anyagi fedezete arra, hogy saját maga kiadja.

Az említett könyvből még a következőket idézem: „Az összegyűjtött környezet-tanulmányok alapján készített szegénykatasztert a Vörös-Kereszt statisztikailag is feldolgozta; bár az anyag csak félévi megfigyelés eredménye volt és így nem foglalta magában az év további részeiben jelentkezők adatait, jelentősége mégis nagy, mert elsőnek adott áttekinthető képet az inségesek körülményeiről” . . . „miután a szegényügyi katasztert a kerületi eljáróságok átvették a Vörös-Kereszttől, a szegényügyi osztályok akkori létszáma és szervezete mellett is megvolt a lehetőség arra, hogy a katasztert az inség nagyobbodásával fokozatosan és megfelelő módon kiegészíthessék.”

A Vörös-Kereszt szakképzett szociális gondozónőinek bevonása a hatósági szegénygondozás munkájába, amelynek jelentőségét Schüler alpolgármester a felolvasott idézetekben oly elismerőleg emelte ki, az idők folyamán mind intenzívebbé vált. A főváros kerületeit a szegénygondozás ellátására körzetekre és alkörzetekre osztották fel a segélyre szoruló létszámának és laksűrűségének figyelembevételével. Amíg eredetileg csak egy vöröskeresztes szociális gondozónő működött minden kerületben, utóbb minden szegénygondozási körzetbe beosztottak egy-egy vöröskeresztest és azonkívül minden kerületben egy kerületi vöröskeresztes gondozónőt. Körzeti és kerületi gondozónőink munkáját a székesfőváros a szegénygondozás tárgyában 1934. április 17-én kiadott végrehajtási utasításában pontosan meghatározza: „A Magyar Vörös-Kereszt Egylet szociális gondozónői mint kerületi és körzeti gondozónők vesznek részt a nép-

jóléti osztályok munkájában. A *kerületi* vöröskeresztes gondozónők a népjóléti osztály vezetőjét támogatják a segélykérőkkel való személyes érintkezés lebonyolításában, a népjóléti gondozásra vonatkozó hatósági utasítások betartásának ellenőrzésében, a körzeti vöröskeresztes gondozónők és a mellékük beosztott szellemi szükségmunkások irányításában, valamint az összes hatósági és társadalmi szociális intézményekkel való érintkezésben.”

A *körzeti* vöröskeresztes gondozónők feladatai a belső szolgálat terén: a segélykérők meghallgatása az erre kijelölt fogadási napokon, a segélyben részesítendőek esetről-esetre való kijelölése a gondozási ívek alapján, a segélyek kiadása, a beérkezett környezet-tanulmányok felülvizsgálata, a segélyreszorultság megítélése, a segélyjavaslat felülbírálása a szükségszerűség és a gyakorlati lehetőségek szempontjából, a gondozási ívek kiegészítése az időszakos családlátogatások jelentései és a fogadások alkalmával tett igazolt szóbeli jelentések alapján, a segélyezettek és a segélyek körzeti nyilvántartása, adatszolgáltatása a központi nyilvántartó részére; a külsőszolgálat terén pedig: a környezettanulmány felvétele, illetve amennyiben munkatorlódás miatt ezt a feladatot át kell ruházni a népjóléti osztályba beosztott szellemi szükségmunkásokra, ez utóbbiak betanítása, irányítása és szigorú ellenőrzése; különleges elbánást igénylő vagy kétes esetekben a segélykérő helyzetének személyes látogatás útján való felülvizsgálata és végül a családgondozás összes teendőinek ellátása.” Látjuk ebből a felsorolásból, hogy gondozónőink teendője az előjáróságok népjóléti működésében főleg azokra a mozzanatokra irányul, amelyekben a szociális munka *egyéniesítő* jellegét kell érvényesíteni.

A szociális gondozó munka ugyanis – akik itt vannak, bizonyára mindannyian foglalkoztak ezzel, – mindig egyéniesít, mindig azt nézi, milyen speciális segélymód felel meg annak a családnak vagy egyénnek, aki éppen előtte van. Az élet ezerrétű! Azonos eset, azonos egyén nincsen, minden egyes ember megsegítését egyéni körülményeihez, adottságaihoz és családi helyzetéhez mérten kell intézni az igazi, vérbeli szociális gondozónak.

A Magyar Vörös-Kereszt Egylet szociális munkájának alapját a székesfővárosi kerületekben dolgozó gondozónőink most ismertetett tevékenysége alkotja. Kerületi gondozónőink révén érintkezésben vagyunk Budapest egész segélyreszoruló lakosságával; ezért vagyunk képesek arra, hogy öt percen belül bármely kerületben lakó szegényről felvilágosítást adjunk, amennyiben az illető a főváros szegény-nyilvántartásában szerepel.

A kerületi munkán kívül a Magyar Vörös-Kereszt központi székházában is folytat szociális munkát, amely a kerületekben folyó munkával szerves kapcsolatban van. A Vörös-Kereszt központi munkája azokra a különleges esetekre terjed ki, amelyeknél valami messzebbmenő gondozói eljárás, valami többletsegítség szükséges és ennél fogva a kerületi munka– és segélylehetőségek mellett nem nyerhetnek megnyugtató elintéztést. Az ily eseteket kerületi munkatársaink utalják át a központba. Az eléje kerülő segélyesetek különleges jellegének megfelelően a központ kórházi és toloncházi misszióval, lakóvédelemmel, szociális jogvédelemmel és a súlyosabb esetek után járó gondozásával foglalkozik.

A kórházi misszió feladata a rászoruló kórházbajuttatása, családi ügyeiknek felkarolása kórházi tartózkodásuk alatt és a kórházból kikerülő lábadozók szociális támogatása. Legnehezebb e feladatok közül az első, a kórházbajuttatás. Bevallom, nem rendszeres segítség az, amit e tekintetben nyújtani tudunk, mert bizony magánösszekötte-

téseink révén sikerül csak egy-egy beteget kórházba juttatnunk. Sajnos, olyan zsúfoltak a budapesti kórházak, hogy sokszor a legnehezebb probléma előtt állunk, ha egy-egy súlyosan rászoruló gondozottunkat el kell helyeznünk.

Kórház-missziós csoportunk a Szent István-kórházban, a Hercog-klinikán és az Irgalmasok kórházában dolgozik. A kórházat elhagyó lábadozók részére egy kisotthont is tart fenn, amely persze túl kicsi ahhoz, hogy eleget tegyen a szükségletnek. Útisegélyt ad azoknak, akik felgyógyulásuk után nem tudnak hazautazni. Fokozottabb segítséget nyújt az első hetekben azoknak, akik a kórházat elhagyva igyekeznek felvenni előző életük fonalát, – ha továbbra is segélyreszorulók maradnak, átteszi őket a megfelelő kerületi előljáróság gondozásába.

Toloncházi misszióink foglalkozik azzal a sok szerencsétlennel, aki önhibáján kívül kerül toloncházba, mert pl. kilakoltatták lakásából, csavarogni kénytelen és ezért a toloncházba viszik a sok büntetett előéletű és igazán odaváló ember közé. De foglalkozik ezekkel az utóbbiakkal is, akiknek szabadulásuk után különös gondozásra van szükségük, hogy vissza ne essenek előbbi életmódjukba. Egészen speciális feladat ezeknek az embereknek felkarolása, amely a normálistól eltérő gondozási módszereket és külön érzéket kíván a gondozótól.

A Vörös-Keresztnek igen nagy erőssége a Kormányzóné Öfőméltóságának inségakciója, amelynek lebonyolításában Budapesten a vöröskeresztes gondozónók tevékeny részt vesznek. A Főméltóságú Asszonyhoz beérkező kérvényeket átteszik a kerületi előljáróságokra, ahol keresztülmennek az előljárósági szegénynyilvántartás szűrőjén. A kérvényezők jelentékeny részét, mint közsegélyre szorulót, ismerik már gondozónőink; ha egy kérvényező szerepel a segélyezettnek nyilvántartásában, helyzetét külön kivizsgálják és kérelmére ráírják a javaslattal együtt a véleményezést. A véleményezett kérvény visszamegy a Főméltóságú Asszonyhoz, aki minden egyes kérvényre maga írja rá azt a segélyt, amelyet az ajánlás alapján kiutal a kérelmezőnek. A pénzsegélyek kifizetése részben postán történik, részben pedig személyes meghívás útján. Hangsúlyozom: nem „behívót,” hanem „meghívót” kapnak a kérvényezők a kiutalt segély átvételére.

A Főméltóságú Asszony akciója nagyon sok lehetőséget ad nekünk arra, hogy egzisztenciális, talpraállító segítséget nyújtsunk; ez a segélymód nőtt talán legjobban a Főméltóságú Asszony szívéhez, mert ez egész életre kiható segítséget jelent, pl. azoknak az esetében, akik az akció adománya nélkül nem fejezhették volna be tanulmányaikat és félbemaradt emberek lettek volna, vagy akikben elég energia és leleményesség van arra, hogy a kapott segélyből valami keresetforrást nyissanak maguknak.

Jellemző, hogy 1930-ban a Főméltóságú Asszonyhoz forduló kérvényezőknek kb. csak egynegyed része szerepelt a kerületi előljáróságok szegény-nyilvántartásában, míg 1938-ban a kérvényezők háromnegyed része nyilvántartott közsegélyes volt. Ez azt mutatja, hogy sokan azok közül, akik 1930-ban még hatósági segély nélkül meg tudtak élni, ma már erre képtelenek. Szomorú jelenség ez, amelyből többek között a középosztályhoz tartozók leromlására is következtethetünk.

A Vörös-Kereszt a lehetőséghez képest a Főméltóságú Asszony akciójának segítségével oly szociális intézményeket is hív életre, amelyek az első beállítás költségeinek fedezése után önmagukat tartják fenn. Így tanoncotthonokat rendezett be, hajléktalanok menhelyét állította fel, amelyek működnek anélkül, hogy bármi hatósági vagy társadalmi segítséget igénybe kellene venniök. A hajléktalanok csak 20 fillért fizetnek egy

éjszakaért, amelynek ellenében tiszta meleg helyen, tiszta ágyban feketnek és mosdási és mosási lehetőségük is van. Talán különös, hogy ezt, mint külön hangsúlyozandó kedvező körülményt emelem ki. Azonban gondoljuk meg, hogy számos tömeglakásban milderre nincs alkalom, holott lényegesen többet kell a lakóknak fizetniök.

A Vörös-Kereszt által Budapesten kipróbált szegénygondozási rendszert egy vidéki város, Miskolc is meghonosította. Ez a város az iskolásgyermekek védelmét is az általános szegénygondozás keretébe állította be. Miskolcon ma még nincsen iskolaorvosi intézmény; ami ez intézmény munkájából egészségügyi feladat, nincs még megoldva, szociális részét azonban ellátják a szociális gondozónők: utána néznek annak, hogy miért iskola-kerülő a gyermek és nagyon sokszor rájönnek arra, hogy anyagi vagy erkölcsi ok rejlik a háttérben. Ilyen esetekben az erre a munkára beosztott gondozónők segítenek az anyagi hiányokon és a gyermek családi környezetében igyekeznek meglátni és kiküszöbölni az erkölcsi bajokat.

Miskolc annyiban túlhaladt Budapesten is, hogy itt az ingyen gyógyszerellátás csak környezettanulmány alapján engedhető meg. E tekintetben nagy meglepetés érte – azt hiszem – Miskolc város polgármesterét is, mert az ingyen gyógyszerellátás ellenőrzésében olyan megtakarítása volt a városnak, hogy a szegénygondozás szervezetének a költségei is kitelének belőle; ezt a módszert melegen lehet ajánlani más városoknak is.

Meg kell még emlitenem a Magyar Vörös-Kereszt Egylet szerepét a szociális ismeretek terjesztése és a szociális gondolat propagálása terén. Elsősorban saját munkatársai kiképzésére állított be tanfolyamokat az Iskolánkívüli Népművelési Bizottság anyagi támogatásával 1926-ban, amely 1927-ben és 1928-ban megismétlődött. Egy-egy tanfolyam tíz hónapig tartott. Szociális előadásorozatot állított be a kerületi népjóléti megbízottak számára, majd a szellemi szükségmunkásoknak és az összes egyházközségeknek. A Magyar Vörös-Kereszt Egylet választmányainál minden esztendőben tájékoztató szociális előadásokat tart. A Szent Vince Szeretetegyesületben két éven át hat hetes, a budapesti református egyházmegye tagjai részére ugyancsak hat hetes szociális és egészségvédelmi előadásorozatot rendezett. Jelenleg a diakonisszáknál folyik egy három hónapos szakszerű előadás-sorozat, amely majdnem szaktanfolyamnak nevezhető. A Katolikus Női Szociális Iskolában, a Szociális Testvéreknél a kiképzésnek egész gyakorlati részét vállalta. A múlt évben a gyárgondozók részére tartott gyakorlati előadásorozatot, azonkívül 22 egyesületnél és érdeklődő társaságnál tájékoztató előadásorozatot.

1937 tavaszán szociális nevelésügyi kongresszust rendeztünk. Az első nap a szociális szakképzést, a második nap az önkéntes szociális munkások képzését, a harmadik a szociális ismereteknek az összes iskolák tantervébe való felvételét tárgyalta. E kérdések közül legáltalánosabb érdeklődésre az önkéntes szociális munkások kiképzése tarthat számot. Álláspontunk e tekintetben az, hogy embertársaink részére akkor, amikor legjobban rászorulnak a közösség támogatására, még önkéntes alapon is olyanoknak kell a szervezett szociális segítséget közvetíteni, akik nemcsak jóakarattal, hanem bizonyos tudással is rendelkeznek. Szervezett szociális munkát az önkéntes vállalkozók is csak akkor végezhetnek, ha bizonyos minimális szakképzésen mentek keresztül. Messze vezetne, ha ezt az álláspontunkat most részletesen indokolnám. Csak arra akarok rámutatni, hogy annak, aki a szegényekkel foglalkozik, a legkülönbözőbb emberek lelki világába kell magát beleélnie, mert a segélyezettek táborában a társadalom minden rétege, a társadalom minden rétegének elesettjei képviselve vannak. Van ugyan a szegénységnek egy olyan foka, amely uniformizál. A nyomorba süllyedt tanult embert például csak az

érdekli, ami az egészen bizonytalan existenciájú alkalmi napszámost: hol lesz az a hely, ahol lehajtsa a fejét és lesz-e mit ennie? De amíg az inségnek erre a legvégső fokára érkeznek, mégis óriási különbségek vannak ember és ember között abban a tekintetben, hogy ki hogyan viseli sorsát és milyen ellenállást fejt ki az elszegényedés felé taszító erővel szemben.

Az embereket ebből a szempontból három csoportra lehet osztani. Az egyik csoport az átlagon aluliakhoz tartozik. Az átlagon aluli embert a nyomorúság magától értetődően még jobban lenyomja, lefokozza. Normális gazdasági viszonyok között az ilyen törekeny fizikumú, gyenge akaratú és képességű emberek többé-kevésbé el tudnak helyezkedni, ma azonban, amikor még a tehetségesek is nehezen jutnak munkaalkalomhoz, rendszeres foglalkoztatásuk alig megoldható probléma. Ezek az emberek kitartó, türelmes anyagi és lelki gondozásra szorulnak, amely átsegíti őket a legnehezebb időszakokon.

Ott van azután a másik véglet, szemben a tehetségtelenekkel a nagyon tehetséges emberek, akikben feszítő erő van. Ezekből az emberekből a szegénység, a nyomorúság heroikus erőt képes kifejteni, csodálatos erőt, mely minden nehézséggel meg tud küzdeni, csak hogy kikerüljenek abból a nyomorúságból, amelybe hibájukon és akaratukon kívül álló okokból kerültek bele.

Azután ott van a nagy tömeg, a középszerű emberek tömege, amelyet a hosszantartó nyomorúság közömbössé és fásulttá tesz. Az az érzés lesz úrrá bennük, hogy kár küzdeni, úgymint hiába minden. Kivész belőlük lassanként a regenerálódó képesség. A szociális gondozó nehéz feladat előtt áll, amikor ezeken az embereken segíteni akar. Mert segíteni valakin a nélkül, hogy ő maga a saját akaratával és képességével is hozzájáruljon, a legnagyobb nehézségek egyike. Ez az elfásult embertömeg, bármilyen ártalmatlannak látszik is, veszedelmet jelent. Ha jön valaki és ennek a közömbös, elfásult emberrétegnek nagy és hangos szavakkal beszél, – függetlenül attól, hogy jobbszélső vagy balszélső párti-e, – ez a tömeg megy utána. Nem veszi magának a fáradságot, talán nem is képes rá, hogy mérlegelje a célt és irányt. Veszteni valója nincsen, úgy érzi, hogy csak javulhat a helyzete. Ez az embertömeg veszedelmes a köz szempontjából. Amikor tehát ezzel a tömeggel foglalkozunk, akkor nemcsak jószívúséget gyakorolunk, nemcsak szociális kötelességünknek teszünk eleget, hanem a közbiztonságot is szolgáljuk.

A gyermekeknél is éppen úgy megtaláljuk az átlagon aluliak, a középtehetségűek és a legkiválóbbak eltérő beállítódását a nyomorral szemben. Erre a megfigyelésre a Népszövetség felszólítására készült felvételezésünk adott alkalmat, dacára annak, hogy ennek a felvételezésnek célkitűzése más irányú volt. A Népszövetség ugyanis avval a kéréssel fordult az egyes országokhoz, hogy vegyék beható megfigyelés alá azt a kérdést, milyen hatással van az iskolásgyermek testi és lelki fejlődésére a szülők munkanélkülisége. A mi felvételezésünk, amelyet a Mária Valéria és Zita-telepen lakó sokgyermekes munkanélküliek gyermekei között végeztünk, 1.600 gyermekre terjedt ki. A családoknál végzett környezettanulmányt kiegészítettük és ellenőriztük az iskolákban, ahol a gyermekek szellemi fejlődésére és tanulmányi előmenetelére kaptuk meg a felvilágosításokat.

Kiesik ugyan előadásom keretéből, de mint érdekességet, mégis megemlítem e felvételezés talán váratlan eredményét, mely szerint alig van eltérés a dolgozók és a munkanélküliek gyermekeinek testi és szellemi fejlődése között. Természetesen kutattuk ennek az okát is, és rájöttünk arra, hogy ennek két fő oka: először a szülők legtöbbjének az a határtalan önmegtágadása és áldozatosága, amellyel gyermekeiknek

juttatnak minden falatot, amit megszerezni tudnak, a másik ok – általános szempontból – súlyosan esik latba, s ez az a tény, hogy a mai átlagos munkabérek oly alacsonyok, hogy egy dolgozó ember sem tud többet nyújtani gyermekének, mint amennyit a munkanélküli gyermekének az iskolai étkeztetés nyújt.

Ezen kitérés után röviden ismertetek pár jellemző esetet a szegénység erőtkiváltó hatásáról. A mélyen érző, az általános szellemi fejlettségen fölül álló gyermekekben a szülőknek és testvéreknek nélkülözése sokszor felnőtthez illő súlyos felelősségérzetet és áldozatkészséget vált ki családjukkal szemben. Az iskolanővérek megfigyeltek egy gyermeket, aki a megkapott tizórai tejjel kiosont a teremből és leszaladt a lépcsőn, egy-két héten keresztül, naponta. Utána néztek a dolognak és meglepve látták, hogy az iskola kapualjában ott állott a gyermek két csöpp testvérkéje – az egyik három, a másik öt éves – és az üvegbe dugott szalmaszálon hol az egyik, hol a másik kapott egy-egy korty tejet, ami pedig az iskolás „nagy” testvére gyenge testének erősítésére volt szánva. Ugyanígy megosztotta zsemlyéjét is, közben riadtan nézve körül, hogy nem látja-e meg valaki a „bűncselekményt”, majd visszaosont és visszaadta az üres tejesüveget. Egy másik eset: a Cukor-utcai iskola közelében észrevették, hogy az egyik telefonautomatát fosztogatják. Az automata pontosan megmutatja, hogy mennyi 20 fillérest dobnak bele, ennél fogva pontosan meg lehetett állapítani, a hiányzó összeget. Megfigyelték, hogy ki a fosztogató, s elfogták az iskola három 8-10 éves gyermekét. Úgy az elfogott nebulókat, mint a szülőket külön-külön kihallgatták. A szülők úgy tudták, hogy a gyermekek az iskolában kapták segélyképen a pénzt a tanítónénitől és vallomásukból kitént az is, hogy a gyermekek az igazságtalanul szerzett pénzt utolsó fillérig haza adták kenyérre. Nem vettek rajta cukrot vagy egyéb gyermeknek kedves dolgot, amiben kétségkívül van valami heroikus önmegtartóztatás és teljes azonosulás a nyomorgó család gondjaival. A hallgatóság megnyugtatóására elmondom, hogy a gyermekek az iskolából példaadás-képen természetesen ki lettek csapva, azonban egy másik igen jó iskolában nyertek elhelyezést és egyelőre kiemelték őket a családból, nehogy az otthoni nyomor látása újra bűnre csábítsa őket.

Átlagon aluliaknál előfordul az önfeláldozásnak éppen az ellenkezője. Szintén az iskolanővérektől kapott adat, főleg serdültebb gyermekekről, hogy eltűnnek, megszöknek, otthagyják a nyomorgó családot, ha van reményük arra, hogy egyedül jobb életviszonyokat biztosíthatnak maguknak.

A fentiek elmondását a szegénységnek különböző irányú átalakító hatásairól csupán azért tartottam szükségesnek, hogy érzékeltessem, milyen sokoldalú tudással, tapasztalatokkal és mély érzéssel kell bírnia annak az egyénnek, aki minden támaszra szoruló és sok lelki elferdülésnek kitett embertársával szemben mindig megtalálja a segítségnek, az erősítésnek legmegfelelőbb, leghatékonyabb módját.

A Magyar Vörös-Kereszt Egylet tanfolyamaival és előadásaival, önkéntes és hivatásos munkatársainak állandó továbbképzésével a szociális magatartás öntudatosítását is akarja szolgálni. A Vörös-Kereszt mindenütt és mindenfelé ezt a szociális magatartást képviseli.

Általában téves felfogás van a szociális ember, a szociális érzés és szociális magatartás fogalmának tekintetében. Az emberek általában azt hiszik, hogy ha valaki ad a Karitásznak, ha egy-egy szegénnyel vált néhány jó szót, akkor az már szociális beállítottságú ember. A szociális érzék és magatartás azonban nemcsak a szegények és elesettek anyagi segítségét, nemcsak a velük váltott jó szót jelenti, hanem azt, hogy minden ember-

társunkkal szemben – bármilyen társadalmi osztályhoz tartozzék is – mindig készséges segítő, megértő magatartást tanúsítunk.

Pár nap előtt egy hivatalban volt dolgom. Amikor belépek, egy nagyon szép arcélú nő áll fekete ruhában a titkár előtt, az elszegényedett középosztálybelieknek tipikus zöldesárnyalatú fekete ruhájában. Azt mondotta, hogy aktája itt kell, hogy legyen, a javára történt döntés benne, csak az államtitkár úrnak alá kell írnia. A titkár meglehetősen merev tartással azt felelte neki: „Kérem tessék az X. Y. ügyosztályba menni”. „Hiszen onnan jövök” – mondta az asszony kissé megütközve, – a titkár stereotipen ismételte: „Tessék odamenni!” A szegény asszonynak nem volt mit tennie, elment. Azalatt az idő alatt, amelyet tárgyalással töltöttem, körülbelül egy negyedóra telhetett el és amikor újra a titkári szobába léptem, az öreg hölgyet megint ott találtam a titkár előtt, amint habozva mondta: „Odalent azt mondták, hogy három nappal ezelőtt felküldték az aktát az államtitkár úrhoz, itt kell, hogy legyen, tessék utánanézni.” Erre a titkár végre kezébevette egyenként és végignézte az előtte levő hat-nyolc darab aktát, köztük volt az öreg hölgyé is, már rajta volt a kért aláírás.

A titkárnak nem került volna csak egy kis fáradtságába és a szegény öreg hölgyet megkímélte volna a lépcsőn való fel- és lejárástól, ha először mindjárt türelemmel meghallgatja. Hányszor előfordul, hogy valakit lerázzunk, és rengeteg fáradtságot okozunk az illetőnek, viszont magunknak annyi fáradtságot sem veszünk, hogy megnézzük az előttünk heverő aktacsomót. Ez a szociális érzék hiánya.

Magyarországon még nincsen kifejlődve a szociális közszellem. És mindaddig nem is lesz, amíg a magyar lelkiség szótárából ki nem küszöböljük azokat az irtózatos szavakat, amelyek csak az utóbbi években csúsztak bele, mint amilyenek a „megfúrni”, „elcsúsztatni” és „elfürészelni”. Hányszor hallhatjuk ezeket a szavakat magunk is. Amíg ezeket ki nem irtjuk, addig Magyarországon szociális közszellem nem lesz, bármily szépen irunk és beszélünk is róla.

Az az érzület, amely a szociális közszellem legmélyebb forrása, a Vörös-Kereszt alapszabályait és elsődleges, eredeti célkitűzéseit mélyen áthatja. A harctereken járó vöröskeresztes a sebesültben nem lát már ellenséget, hanem csak szenvedő embert. Ez a mi alapérzésünk: ne menjünk el közömbösen a szenvedő ember mellett, bárki legyen is az.

Jelvényünk fehér mezőben vörös kereszt! A fehér mező az alap, jelenti a tiszta szándékot, míg a kereszt a mi keresztény hitünk szerint a legnagyobb szenvedést és egyben a legnagyobb áldozatosságot, a piros szín a meleg szeretetet jelenti. Aki tehát ezt a jelvényt viseli, az tiszta szándékkal szenvedést enyhít meleg szeretetből. A Vörös-Kereszt jelszava azonos az egész világon: „Je sers”, szolgálok! Szolgálok úgy és ott, ahol és ahogy a munkámra szükség van. Szolgálok személytelenül, kitartással, igazságosságra törekedve.

Mi jelvényünket viseljük, jelszavunkat átéljük! Átéltük munkásságunkban. Legújabb bizonyosság erre: a Felvidéken áldozatosan dolgozó munkatársaink és azok, akik idehaza megfeszített erővel helyettük is elvégzik a munkát. Az a hit adott és ad nekünk erőt erre az áldozatkészésre, hogy szaktudásunkra és szellemünkre az új, szociálisabb Magyarországon fokozottan szükség lesz.

A szociális közszellemről szeretnék végezetül elmondani egy jelenetet, amelynek magam is tanuja voltam 1936-ban, a szociális munkások londoni kongresszusa alkalmából. Ügylátszik, hogy a szociális szellem fejlesztése probléma minden országban, nemcsak Magyarországon. A kongresszus főtitkára egy szűkebb bizalmas összejövetelen

amelyen tizenkét különböző nemzethez tartozó kongresszusi tag vett részt, felvetette a kérdést, hogy hogyan lehetne a szociális közszellemet a leghatékonyabban fejleszteni az egyes országokban. A meghívottak sorra válaszoltak a kérdésre. Az első egy angol volt; azt mondta, hogy véleménye szerint a szociális közszellemet csak a jószomszédság-mozgalom révén lehet terjeszteni. A jószomszédság mozgalom, a settlement munka lényege a közösségi szellem, hogy a fizikai munkás segíti az intelligens és az intelligens segíti a fizikai munkást. Ez az egymáson való kölcsönös segítség az, ami a szociális közszellemet a leghamarabb biztosítja. Utána felállott egy német úr, szélesvállú ember, és azt mondta, hogy teljes mértékben elismeri, hogy a settlement nagyon szép és hasznos mozgalom, lehetnek nagyszerű eredményei, de véleménye szerint mégis csak sokkal egyszerűbben és hamarabb célhoz lehet jutni, ha az ember szabályrendeletekkel előírja a Kameradschaftoknak azt, amit akar és a szabályrendeletekkel megszabott keretekben törekszik a szociális érzés elmélyítésére. Ezután következett egy dán, magas szikár ember – most is magam előtt látom, – nagy tudós volt és azt mondta: „Elismerem mindazt, amit az előttem szólók mondtak, de mégis azt gondolom, hogy a tudományos elmélyülés, a tudományos kutatás révén lehet a legjobban meggyőzni az embereket arról, amivel egymásnak tartoznak. A szegénység okainak kutatását végezzük el elsősorban és ha az okokat megtaláltuk, lehetetlenség, hogy az emberek ne igyekezzenek a bajok gyökerén segíteni.” Hallgattunk, *míg* felállott egy svéd, száraz valaki, és így szólt: „A mai embert csak észokokkal lehet meggyőzni. A számok beszélnek, tehát statisztikai felvételezéseket kell folytatni minden irányban, az élet legrejtettebb vonatkozásaiban, mert csak a számokkal tudjuk az embereket meggyőzni arról, hogy az egyiknek túlsók, a másinak túlkeves jutott, tehát bizonyos kiegyenlítődést kell létrehozni. A statisztika az, amely az embereket meggyőzi arról, hogy egymáson segíteniök kell.” Ezután egy nő következett. Felállott és azt mondta: „Hölgyeim és Uraim! Nem gondolják, hogy a jószomszédság-mozgalom, a szabályrendeletek, a tudományos kutatás, a statisztikai felvételezés mind-mind nagyobb eredményeket érnének el, ha megtanítanánk az embereket fent és lent arra a közel kétezer év előtt elhangzott igazságra: szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!”

Megilletődötten nem folytattuk a vitát, mindannyian úgy éreztük, hogy igen, ennek a nőnek igaza van. Nekünk *kell* a tudományos kutatás, szükségünk van statisztikai felvételekre, settlement-munkára, szükségünk van rendeletekre is, de igazán segíteni egymáson csak akkor fogunk, ha felebarátunkat úgy szeretjük, mint önmagunkat.

Ezt valljuk mi, vöröskeresztesek is. Helyünkön vagyunk és ha kevesen vagyunk is, de dolgozunk azon, hogy szeressük, segítsük egymást és hogy kialakuljon a valóságban az új, szociálisabb Magyarország.